

טור אישי של מרכזת רפת צאלים – הגר קון

משהו חדש מתחיל אצלי עכשיו או מסלול העגלה

דור ההמשך מהטור הקודם, שפורסם בגיליון משק הבקר והחלב 408, הוא לא רק בצוות. דור ההמשך של הרפת נשען על גידול העגלות לתחלופה. כמו בחינוך (להבדיל אלף אלפי הבדלות) טיפוח מגיל צעיר, תשומת לב, חום ואהבה מגיל אפס ולאורך כל הגידול יביאו כמעט תמיד לביצועים טובים יותר בהמשך •

בטור זה אספר כיצד אנחנו נוהגים ברפת צאלים. אין אמת אחת. יש לכל רפת את תנאי השטח שלה ואת האמצעים שלה. רוב הגידול שלנו נעשה על פי הפרוטוקול המומלץ הן ע"י החקלאית והן ע"י שה"מ, אך לא כולו. המסקנה שלי, משנים רבות של עבודה ברפת – כל הדרכים "כשרות", בתנאי שנעשות באופן שגור, באהבה לבעלי החיים ועם תשומת לב מרובה לפרטים הקטנים.

השביל הזה מתחיל מכאן...

סככת קבוצת ההכנה (כ-3 שבועות לפני המלטה – פרות ועגלות בחד) נמצאת צמוד למכון ומרופדת בקש. הסככה היא מהישנות ביותר ברפת. סככה נמוכה, לא גדולה, עם גג אסבסט ותנאי אוורור גרועים. מכיוון שהסככה נמוכה, אין אפשרות לשים מאווררי הרקולס או הליקופטרים ויש רק מעט מאווררים 24" על האבוס. מכיוון שכך, אנחנו מקפידים לאכלס את הסככה במינימום פרות אפשרי. בעונת ההמלטות, כשיש הרבה פרות בהכנה, מקימים קבוצה נוספת רחוקה יותר של הכנה שלושה שבועות עד שבועיים לפני המלטה. בקיץ מצוננות פרות ההכנה בחצר ההמתנה – שש פעמים ביום. מערכת התרואת המלטות של אפימילק, בתוספת העובדה שיש ברפת איש צוות 24/7 כל ימות השנה ושהקבוצה ממוקמת צמוד לשביל החזרה מהחליבה, מאפשרות לאתר מעל 90% מההמלטות ולהעביר את האימהות מבעוד מועד לחצר המלטות. החצר מבודדת יותר ומרופדת בקש נקי כ-40 ס"מ גובה מהבטון.

ההמלטה

כעקרון מנחה, הצוות כולו יודע לזהות המלטה, לבדוק שהמנח תקין ולעקוב אחר ההתקדמות.

החצר מבודדת יותר ומרופדת בקש נקי כ-40 ס"מ גובה מהבטון

פגה שנולדה חודש לפני הזמן

אחד העקרונות המנחים ברפת שלנו הוא יחס אישי לכל בן בקר. יש לנו את היכולת הזאת כי הרפת לא גדולה במיוחד (מכסה של כ-4 מליון) והצוות רובו מקומי וכולו מסור

התערבות נעשית רק כשהמצב אינו תקין או כשאין התקדמות לאורך זמן.

טיפול ראשוני

מיד לאחר ההמלטה מוודאים שהוולד נושם כראוי ואין חסימה של נתיבי אוויר ע"י השליה. מוציאים לחימום 3 ליטר קולוסטרום איכותי (נכון להיום, נבדק בקולוסטרומטר פשוט). בנק קולוסטרום גדול נשמר במקפיא. שלושה ליטר קולוסטרום מופשרים במקרר בכל עת, כך שבעת ההמלטה צריך רק לחמם ולא להפשיר. תוך מקסימום חצי שעה מהלידה – מגמיעים את הולד בקולוסטרום. מחטאים את חבל הטבור ביוז כוהלי, ע"י טבילה בכוס חד פעמית.

תוך מקסימום חצי שעה – מגמיעים את הולד בקולוסטרום

מכיוון שחצר ההמלטות תמיד יבשה ונקיה, מאפשרים לאם ולוולד לשהות ביחד כשעה וחצי עד שעתיים אחרי ההמלטה ורק אז מפרידים ביניהם. האם מועברת לקבוצת הממליטות. הולד מוכנס למלונה נקיה על מצע אפ"ש ומעליו קש. שש שעות לאחר הגמעת הקולוסטרום מקבל הולד מנה נוספת של 1.5 ליטר, קולוסטרום איכותי מעט פחות ולאחר שש שעות נוספות.

יונקיה

להבדיל מרוב הרפתות, אין אצלנו יונקיסט קבוע. יש שתי הגמעות גדולות יחסית – לאחר חליבת ערב ולאחר חליבת צהריים. ההגמעות מתבצעות ע"י הרפתן שבמשמרת. כל הצוות מוכשר לעניין. הגמעה נוספת בששת הימים הראשונים מתבצעת לאחר חליבת הבוקר. אחד העקרונות המנחים ברפת שלנו הוא יחס אישי לכל בן בקר. יש לנו את היכולת הזאת כי הרפת לא גדולה במיוחד (מכסה של כ-4 מליון) והצוות רובו מקומי וכולו מסור. בהתאם לכך – על אף שיש לוח הגמעה עקרוני – מתבצעות התאמות בהתאם לעגלות. לדוגמה, בתמונה פגה שנולדה חודש לפני הזמן, מתחילה את דרכה עם 6 הגמעות של 3/4 ליטר כל הגמעה, ובאופן הדרגתי מאוד יורדת במספר ההגמעות ועולה בכמות להגמעה. לוח ההגמעה גם הוא מאוד הדרגתי בכדי לא ליצור מצבי סטרס גדולים מדי. ביום הראשון ההגמעה מתבצעת בבקבוק ולאחריו בדלי עם פטמה (סגנון מילק-בר). מגיל 3 שבועות לערך, ההגמעה

לוח ההגמעות הנהוג אצלנו:

לוח הגמעה

ימים	סוג הגמעה	מס' פעמים ביום	כמות בהגמעה (ליטר)	בליל	הערות
1 עד 6	חלב מעבר	3	2	מעט	כמות מוגמעת יכולה להשתנות לפי גודל עגלה
7 עד 14	חלב רגיל	2	2	1/3 דלי	
15 עד 35	חלב רגיל	2	3	1/2 דלי	
36 עד 45	חלב נפסד	2	2.5	1/2 דלי	
45 עד 55	חלב נפסד	1	3	3/4 דלי	
55 עד 60	חלב נפסד	1	2	3/4 דלי	
60+		גמילה		דלי מלא	

שימוש בגדר חוליות מאפשר חלוקת חצר גדולה לחצרות קטנות

התייחסות פרטנית

מכיוון שלא כמו בפרות, אין כמעט נתונים ממוחשבים, התצפית על העגלות חשובה ביותר. מדי פעם יש אצלנו עגלה חרדית במיוחד שמפחדת לעלות על מדרך בטון, או להכניס ראש בעולים. ייתכן שברוב הרפתות עגלה כזו הייתה מוצאת עצמה "בדרך כל בשר", אצלנו יש חצר מיוחדת (פינת המחמד) נטולת בטון ועולים שבה גדלות המפונקות הנ"ל (יחד עם אימהות מעורבות והצאצאים שלהן – אבל זה בפרק אחר). באופן עקרוני אנו דוגלים בשמירה על אחוז גבוה של עגלות לתחלופה, סביב 90%, כדי שתמיד יהיה ניתן להגיב מהר יחסית לתנאי החריגה המשתנים. כאשר הרצועה צרה והתשלום נמוך, מוכרים יותר עגלות בהריון.

יחס אישי לכל בן בקר

הזורעים בדמעה...

לסיכומו של עניין, תנאי השוק מחייבים אותנו כל הזמן להמשיך ולהתייעל. ישנם אמצעים ממשקיים רבים – צינור, האבסה, ממשק חליבה ועוד, שניתן להתייעל בעזרתם, אבל הדרך העיקרית היא על ידי גידול עגלות תחלופה מתקדמות יותר גנטית, אך לא פחות חשוב בריאות ומאושרות. ▲

מתבצעת בדלי רגיל. לרוב את הגמילה מבצעים במלונה ורק לאחר מספר ימים מעבירים את הגמולות (מינימום בזוגות, לפעמים גם בשישיות) למבנה היונקיה שמרופד בקש. בתקופת ההמלטות, מעבירים למבנה מוקדם יותר, שם העגלות ממשיכות לקבל חלב, פעם ביום בקבוצות גיל מתאימות. מהיום הראשון מוגשים לעגלה מים טריים ונקיים. בליל יונקים ייעודי מהיום השני.

מהיום הראשון מוגשים לעגלה מים טריים ונקיים

מנות הגידול

מרכז המזון הוא עצמאי. כל המנות, כולל בליל היונקים, מוכנות בבית.

בניגוד למקובל בליל היונקים הוא בליל אבקתי מרוכז (דרישת מינימום 1.8 אנרגיה, 18% חלבון) המכיל תירס גרוס, כסויה, כ.לפתית ומלח לטעימות, ללא שחת מכל סוג שהוא. בליל זה ניתן עד גיל 4-3.5 חודשים. מנת הגידול הבאה 4-6 חודשים, היא מנה הכוללת גם שחת דגן קצוץ היטב. מנה יבשה מאוד כך שניתן להכין כמות גדולה שאינה מתקלקלת גם לאורך זמן. מנה עם 1.72 אנרגיה, 16.5% חלבון. המנה ל-6 עד 12 חודשים היא מנה הרבה יותר גסה. אנרגיה – 1.45, חלבון – 14%. מחולקת על גבי אבוס נקי מקסימום אחת ליומיים. מנת הגידול הייעודית האחרונה משמשת מגיל 12 חודשים ועד 3 שבועות לפני המלטה – גם לעגלות המוזרעות וגם להרות. 1.25 אנרגיה, 12.5% חלבון. אין הגבלת אכילה. לשתי המנות האחרונות יש תכנון במטריצה על בסיס שאריות ממנת חולבות, או כמנות בפני עצמן. כפי שציינתי בתחילה, 3 שבועות לפני המלטה העגלות ההרות מצטרפות לפרות בהכנה ומקבלות מנת הכנה ייעודית.

נכון תמיד

לאורך כל הגידול, מעברים מתבצעים בקבוצות של מינימום שלושה בני בקר. המעברים בין המנות נעשים לא רק על פי גיל כי אם גם על פי מצב גופני. תאומות/ פגות/ או, חלילה, עגלה שהייתה חולה, מעוכבים עד להשגת מצב גופני מתאים. במקרים אלו מעדיפים תמיד "ראש לשועלים ולא זנב לאריות".

בארצנו הקטנטונת ובטח באזור המדברי שלנו, חשיבות גדולה, גם בעגלות, למים טריים ונקיים וכמות שקתות מספקת. גם העגלות זקוקות למרחב מחיה. אם נצופף אותן, נכון שלא יירד החלב ולא יעלו הסומטים, אבל בהחלט ייתכן שייפגעו במצבן הגופני ובהתעברות שלהן.

שימוש בגדר חוליות מאפשר חלוקת חצר גדולה לחצרות קטנות יותר שמאפשרות חלוקה לקבוצות גיל יותר הומוגניות ולפיזור טוב יותר של העגלות ונטרול של חלק מתופעת ההתגודדות.